

บทความวิจัย

การถอดบทเรียน โครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ:

มหาวิทยาลัยสู่ตำบล ตำบลดอนทอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

**Lessons Learned of Integrated Sub-district Economic and Social Upgrading Project:
University to Local Area, Don Thong Subdistrict, Muang District, Phitsanulok Province**

สุจินต์ เรืองรัมย์ (Sujin Rueangram)*

นภัสนันท์ ปิยะศิริภักดิ์ (Napasanan Piyasiripan)**

กนกกร มังกรประดิษฐ์ (Kanokon Mangkornpradit)***

Received: December 14, 2022

Revised: December 27, 2022

Accepted: January 20, 2023

บทคัดย่อ

การถอดบทเรียน โครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ:มหาวิทยาลัยสู่พื้นที่ ตำบลดอนทอง วัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1)กระบวนการและผลการดำเนินโครงการ 2)ปัจจัยเงื่อนไขที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จ/ความผิดพลาดของโครงการ 3)ปัญหาอุปสรรคการดำเนินโครงการ และ4)แนวทางการพัฒนาการดำเนินโครงการ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล 2 กลุ่มคือ 1) กลุ่มผู้ถูกจ้างงานและผู้รับผิดชอบโครงการ และ 2) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐและประชาชนในพื้นที่

สรุปผลการศึกษา 4 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 ด้านกระบวนการและผลการดำเนินโครงการ พบว่าเกิดผล 3 ด้าน คือ 1) เกิดการจ้างงานบัณฑิต ประชาชนทั่วไปที่ว่างงานและนักศึกษา 2) การพัฒนาศักยภาพผู้ถูกจ้างงาน 3) ผลต่อชุมชน พบ (1) การตอบสนองปัญหาความต้องการของชุมชน (2) การพัฒนาสัมมาชีพ เพื่อสร้างรายได้ชุมชน (3) การค้นพบจุดเด่นของชุมชน และ(4)มหาวิทยาลัยนำองค์ความรู้บริการชุมชน ส่วนที่2 ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินโครงการสำเร็จ คือ 1) งบประมาณ 2) ความร่วมมือจากหน่วยงาน 3) แกนนำชุมชน 4) ความ

*Corresponding author: Sujin Rueangram ; E - mail: sujindr@nu.ac.th

*ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร (Assistant Professor, Faculty of Nursing, Naresuan University)

**ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร (Assistant Professor, Faculty of Nursing, Naresuan University)

***อาจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร (Instructor, Faculty of Nursing, Naresuan University)

รู้ความสามารถของผู้ดำเนินโครงการ 5) การประสานงานที่ดีและการทำงานเป็นทีม ส่วนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค ในการดำเนินโครงการ พบว่า 1) ขาดแกนนำบางชุมชน 2) ข้อจำกัดในหลักเกณฑ์การใช้และเบิกจ่ายงบประมาณ 3) เวลาดำเนินโครงการระยะสั้น ขาดความต่อเนื่อง ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนา 1) การประชาสัมพันธ์ และการประสานงานกับหน่วยงานในพื้นที่ให้ทั่วถึง 2) ปรับกระบวนการดำเนินงานเพื่อให้ประชาชนปรับ กระบวนการคิด ลดการพึ่งพาบริการของรัฐ และ 3) โครงการต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมชุมชนจนเกิดความมั่นคง และยั่งยืน

คำสำคัญ: การถอดบทเรียน, โครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ

Abstract

Lessons Learned from the Integrated Sub-district Economic and Social Upgrading Project: University to Local Area, Don Thong Subdistrict Area. Objectives of study were 1) the process and results of project. 2) factors and conditions were affect to success or failure of the project 3) problems and obstacles in project implementation and 4) guidelines for developing project implementation. It is a qualitative research. Data were collected from two groups of informants: 1) graduates, unemployed people, students and the project managers. 2) stakeholders: government officials and people in the area.

The results of the study were summarized in 4 parts; Part 1: process and project results founded that there were 3 results: 1) employment of graduate, unemployed people and students 2) the potential development of the employed and 3) effects on the community which founded that (1) response to community needs (2) career development to generate income for the community (3) discovering the strengths of the community (4) The university applies knowledge to community services. Part 2: factors affecting the successful implementation of the project are: 1) budget 2) cooperation from agencies 3) community leaders 4) knowledge and competency of the project manager 5) administration and good coordination. Part 3: problems and obstacles in the implementation of the project founded that 1) lack of leaders in some communities 2) restrictions on budget usage and disbursement criteria 3) short-term of project implementation and lack of continuity. Part 4: suggestions for development 1) public relations and coordination with local agencies thoroughly 2) adjust the operational process to allow people to adjust mindset for reduce dependency on government services. 3) ongoing projects to promote the community becomes strong and sustainable.

Keywords: Lesson learned, Integrated sub-district economic and social upgrading project

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ส่งผลให้ประชาชนว่างงานและบัณฑิตจบใหม่ไม่มีงานทำ รัฐบาลจึงมีนโยบายฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมในระดับชุมชน สร้างงานและพัฒนาอาชีพเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ จึงมีการจัดสรรงบประมาณ ในการส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดกลางแก่ชุมชน เพื่อให้เกิดการบูรณาการโครงการในพื้นที่ให้เป็นไปอย่างมีระบบและประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองความต้องการของพื้นที่อย่างแท้จริง จากมติของคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2563 เห็นชอบให้กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินโครงการ ภายใต้ชื่อโครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ (มหาวิทยาลัยสู่ตำบล สร้างรากแก้วให้ประเทศ) โดยให้เครือข่ายสถาบันอุดมศึกษาระดับภูมิภาค (Regional system integrator) ของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม 9 ภูมิภาค ได้แก่ เครือข่ายภาคเหนือตอนบน ภาคเหนือตอนล่าง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ภาคกลางตอนบน ภาคกลางตอนล่าง ภาคตะวันออก ภาคใต้ตอนบน และภาคใต้ตอนล่าง ทำหน้าที่ในการบูรณาการโครงการต่างๆระหว่างชุมชนหรือตำบลในพื้นที่ (Regional system integrator) โดยแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อกำกับติดตาม ประเมินผลโครงการและบูรณาการการดำเนินงานของสถาบันการศึกษาภายใต้เครือข่ายที่รับผิดชอบ และให้สถาบันอุดมศึกษาที่กระจายอยู่ตามภูมิภาคต่างๆของประเทศ ทำหน้าที่เป็นหน่วยบูรณาการโครงการ (System integrator) ใช้องค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมที่มีอยู่ ทำงานประสานและร่วมงานกับจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้การทำงานบูรณาการดังกล่าว ยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลนำไปสู่การลดความยากจนอย่างมีเป้าหมายชัดเจน (Targeted poverty alleviation) (Office of the Permanent Secretary, Ministry of Higher Education, Research and Innovation, 2020) จึงมีการดำเนินโครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ โดยการปรับ

เปลี่ยนบทบาทของมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น (Area Based University) ทั้งนี้มหาวิทยาลัยนเรศวร ซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาแม่ข่ายในเขตภาคเหนือตอนล่าง ทำหน้าที่ในการบูรณาการโครงการต่างๆระหว่างชุมชนหรือตำบลในพื้นที่ (Regional system integrator) ในด้านการใช้ทรัพยากร โครงการร่วมกัน การแบ่งปันองค์ความรู้และเทคโนโลยีร่วมกัน รวมถึงการเชื่อมต่อกันในโซ่คุณค่า (Value chain) ของสินค้าและบริการ ทั้งนี้มีการบริหารจัดการในรูปแบบเครือข่าย โดยมีสถาบันเครือข่ายประกอบด้วย 1) มหาวิทยาลัยนเรศวร 2) มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลย์สงคราม 3) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ 4) มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ 5) มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ และ 6) มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร โดยการดำเนินโครงการมีการจ้างงานบัณฑิตจบใหม่ที่ยังไม่มีงานทำและประชาชนที่ว่างงาน จำนวน 20 อัตราต่อ 1 ตำบล โดยผู้ปฏิบัติงานจะทำงานในด้านต่างๆ เช่น การวิเคราะห์ข้อมูล การเฝ้าระวังประสานงานและติดตามสถานการณ์การระบาดของโควิด-19 และโรคระบาดใหม่ การจัดทำข้อมูลราชการในพื้นที่เป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เช่น ข้อมูลผู้ย้ายกลับถิ่นเนื่องจากสถานการณ์โควิด-19 พืช ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งน้ำ เกษตรกรในท้องถิ่น เป็นต้น การพัฒนาสัมมาชีพและสร้างอาชีพใหม่ การสร้างและพัฒนายกระดับการท่องเที่ยว การนำองค์ความรู้เช่นเทคโนโลยีต่างๆไปช่วยบริการชุมชน การส่งเสริมด้านสิ่งแวดล้อมและเพิ่มรายได้หมุนเวียนแก่ชุมชน การพัฒนาทักษะอาชีพใหม่ และการถ่ายทอดองค์ความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น (Office of the Permanent Secretary, Ministry of Higher Education, Research and Innovation, 2020) โครงการดังกล่าวได้มีการดำเนินการตั้งแต่มกราคม 2564 จนแล้วเสร็จตามกรอบระยะเวลา 1 ปีแรก ซึ่งผู้ปฏิบัติงานจะมีประสบการณ์ตรงทั้งในด้านประสบการณ์จากความสำเร็จ และการเผชิญปัญหา อุปสรรคต่างๆ ดังนั้นจึงควรมีการถอดบทเรียนการดำเนินโครงการ เพื่อสกัดความรู้จากประสบการณ์ตรงจากผู้ปฏิบัติงาน ทำให้เกิดการเรียนรู้จากความสำเร็จหรือปัญหาอุปสรรคในการทำงาน รวมทั้งวิเคราะห์ปัจจัยเงื่อนไขที่ทำให้เกิดความ

สำเร็จหรือปัญหาอุปสรรคในการทำงานนั้น เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงงาน หรือต่อ ยอดความสำเร็จ และไม่ให้เกิดปัญหาซ้ำ (Panich, 2006) คณะผู้วิจัยจึงสนใจถอดบทเรียนหลังการดำเนินงานโครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการตามปัญหาและความต้องการของชุมชน หลังจากดำเนินการแล้วเสร็จตามกรอบระยะเวลาที่กำหนด (Retrospect) ในพื้นที่ตำบลคอนทอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งเป็นพื้นที่ความรับผิดชอบของเครือข่ายของมหาวิทยาลัยนเรศวร ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารของชุมชนและการสรุปผลจากลงสำรวจพื้นที่ของผู้ดำเนินโครงการ พบว่าตำบลคอนทอง มีพื้นที่ประมาณ 75 ตารางกิโลเมตร มีทั้งหมด 14 หมู่บ้าน 5,485 ครัวเรือน ประชากรทั้งหมด 13,199 คน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ทำสวนเกษตรและปศุสัตว์ มีทรัพยากรธรรมชาติที่เอื้อต่อการพัฒนามีน้ำบึงและหนองน้ำสาธารณะในการทำเกษตรกรรม มีอ่างเก็บน้ำในชุมชน พื้นที่มีลักษณะเป็นที่ราบลุ่ม และที่ราบสูง โดยพื้นที่บางส่วนเป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติมีทรัพยากรธรรมชาติให้ศึกษาเชิงท่องเที่ยวมีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล 2 แห่งที่ให้บริการประชาชนในตำบล ประชาชนเกิดการรวมกลุ่มในการทำผลิตภัณฑ์จำหน่ายและสร้างรายได้ เช่น ไข่เค็มฮอกไกโด ไข่อินทรีอัดเม็ดจากมูลแพะ เป็นต้น ประชาชนในชุมชนมีความสนใจในการทำวิสาหกิจชุมชนมากขึ้น รวมทั้งมีภูมิปัญญาและต้นทุนทางสังคมในชุมชน เช่น สานตะกร้า โรงตีดาบ โรงหล่อพระ ฟาร์มเห็ด มูลแพะ บางหมู่บ้านมีผักหวานขึ้นเป็นจำนวนมาก เป็นต้น จากต้นทุนทางสังคมดังกล่าวที่มีอยู่ในชุมชน จึงทำให้ตำบลคอนทองเป็นพื้นที่ที่สามารถนำทรัพยากรต่างๆ มาพัฒนาต่อยอดเป็นวิสาหกิจชุมชนได้ง่าย ผลของการดำเนินโครงการทำให้เกิดการกระตุ้นประชาชนผู้นำและสร้างชุมชนให้เกิดการรวมกลุ่มมากขึ้น ได้รับรู้ถึงจุดแข็งของชุมชนและจุดอ่อนที่สามารถพัฒนาต่อยอดได้ นักวิจัยจึงมีความสนใจการถอดบทเรียนโครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ: มหาวิทยาลัยสู่ตำบลตำบลคอนทอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ที่เอื้อต่อความสำเร็จในการดำเนินโครงการ พร้อมทั้งสามารถนำ

ไปถ่ายทอดต่อชุมชนอื่นๆ ได้และเพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมที่จะพัฒนาตำบลให้เหมาะสมและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการดำเนินโครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการตามปัญหาและความต้องการของชุมชน ตำบลคอนทอง ในด้าน

- 1) กระบวนการและผลการดำเนินโครงการ
- 2) ปัจจัยเงื่อนไขที่ส่งผลต่อความสำเร็จ/ความผิดพลาดของโครงการ
- 3) ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินโครงการ
- 4) แนวทางการพัฒนาการดำเนินโครงการ

วิธีการดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ และเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับการศึกษา ผู้วิจัยกำหนดหน่วยวิเคราะห์ในการวิจัย(Unit of Analysis) ครั้งนี้ โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย จากพื้นที่ที่ใช้ในการดำเนินโครงการคือ ตำบลคอนทอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

ผู้ให้ข้อมูล การศึกษาครั้งนี้เลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ 1) คณะทำงานโครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ ประกอบด้วย บัณฑิต นิสิตและประชาชนที่ได้รับการจ้างงานในโครงการจำนวน 6 คน และผู้รับผิดชอบโครงการจำนวน 3 คน 2) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับโครงการ ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ จำนวน 5 คน และประชาชนในพื้นที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบจากการดำเนินโครงการ จำนวน 6 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล 3 วิธี คือ 1) การวิเคราะห์เอกสาร(Documentary analysis)ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ เช่น เอกสารรายงานผลการดำเนินโครงการ เอกสารการประชุมโครงการ 2) การสนทนากลุ่ม(Focus group discussion)ในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบัณฑิตจบใหม่ นิสิตและประชาชนที่ได้รับการจ้างงานในโครงการ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ และกลุ่ม

ตัวอย่างที่เป็นประชาชนในพื้นที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบจากการดำเนินโครงการ และ 3) การสัมภาษณ์เชิงลึก(In-depth Interview) ในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้รับผิดชอบโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

1) ผู้วิจัยเป็นเครื่องมือหลัก โดยผู้วิจัยเคยมีประสบการณ์ด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ รวมทั้งได้ขอคำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น เทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูล การบันทึกข้อมูลภาคสนามการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล เป็นต้น

2) แนวคำถามเพื่อการสนทนากลุ่ม และแนวคำถามเพื่อการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยลักษณะเป็นแนวคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับ (1) การมีส่วนร่วมในโครงการ (2) วัตถุประสงค์เป้าหมายหรือความสำเร็จของโครงการ (3) กระบวนการดำเนินโครงการ ทั้งในด้านกระบวนการคัดเลือกผู้ถูกจ้างงานและกระบวนการดำเนินโครงการในชุมชน (4) องค์ประกอบปัจจัยหรือเงื่อนไขที่ทำให้โครงการบรรลุเป้าหมาย (5) ความผิดพลาด ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน (6) ผลของโครงการทั้งในระยะสั้นและระยะยาวที่มีต่อชุมชน สังคม ทัศนคติ นิสิตนักศึกษา และ ประชาชนผู้ถูกจ้างงาน (7) สิ่งที่ได้เรียนรู้จากการดำเนินโครงการ และ (8) ข้อเสนอแนะ หรือแนวทางในการปรับปรุงโครงการ โดยเครื่องมือดังกล่าวได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน แล้วนำมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ หลังจากนั้นนำไปทดลองใช้กับผู้มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 รายเพื่อตรวจสอบความเข้าใจในข้อคำถาม ก่อนนำไปใช้จริง

3) แบบบันทึกภาคสนาม ประกอบด้วยการจดบันทึกด้วยการสรุปประเด็น การจำแนกข้อมูลและการทำลูกศรเชื่อมโยงในแต่ละประเด็น

4) อุปกรณ์ในการบันทึกเสียง

การตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ดังนี้ 1) การตรวจสอบข้อมูลจาก

แหล่งบุคคล โดยตรวจสอบข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่มีสถานะในโครงการที่แตกต่างกัน ได้แก่ กลุ่มผู้ดำเนินโครงการ กลุ่มผู้ถูกจ้างงานประกอบด้วยบัณฑิตจบใหม่ นิสิตและประชาชนที่ว่างงาน และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือได้รับผลจากการดำเนินโครงการ ประกอบด้วยกลุ่มเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐและกลุ่มประชาชนในพื้นที่ 2) การตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งสถานที่ โดยการตรวจสอบข้อมูลในผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กลุ่มผู้ดำเนินโครงการซึ่งเป็นอาจารย์ที่มาจากสังกัดคณะต่างกัน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ ซึ่งเป็นตัวแทนจากแต่ละหมู่บ้านของพื้นที่ตำบลคอนทอง 3) การตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งเวลา โดยการตรวจสอบข้อมูลจากกลุ่มผู้ดำเนินโครงการ กลุ่มผู้ถูกจ้างงานในโครงการ และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการดำเนินโครงการซึ่งเป็นประชาชนในพื้นที่ที่เข้าร่วมทำกิจกรรมแตกต่างกัน ในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน ทั้งนี้การใช้เครื่องมือวิจัยที่เป็นแบบสัมภาษณ์หรือสนทนากลุ่ม จะเป็นคำถามปลายเปิดที่เป็นข้อคำถามเดียวกัน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อมูล ความสอดคล้องหรือขัดแย้งกันของข้อมูล และเพิ่มเติมข้อมูลที่ขาดหายไปจนกระทั่งข้อมูลที่ได้น่ามีความอึดตัวและความเที่ยงตรง

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ที่ได้จากเอกสารและข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์หรือสนทนากลุ่ม โดยรวบรวมให้ครบถ้วนตามวัตถุประสงค์การวิจัย นำข้อมูลที่ได้จำแนกแยกแยะและจัดประเภทของข้อมูลและนำข้อมูลที่จัดประเภทแล้วมาเชื่อมโยงกันอย่างเป็นเหตุเป็นผล โดยการตีความ (Interpretation) เนื้อหา จากเรื่องราวที่ปรากฏและเชื่อมโยงความเกี่ยวข้องของข้อมูล

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

งานวิจัยได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยนเรศวร เลขที่ COA No. 208/2022 IRB No. P2-0038/2565 เมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม 2565

ผลการศึกษา

ผลการถอดบทเรียน โครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ: มหาวิทยาลัยสู่ตำบลในพื้นที่ ตำบลคอนทอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก โดยการเก็บข้อมูลจากผู้ดำเนินโครงการ ผู้ถูกจ้างงานและกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากดำเนินโครงการได้แก่เจ้าหน้าที่รัฐและประชาชนในพื้นที่ โดยมีผลการศึกษา ดังนี้

ส่วนที่ 1 ด้านกระบวนการและผลการดำเนินโครงการ

การดำเนินโครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการตามปัญหาและความต้องการของชุมชน มีกระบวนการและผลการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เกิดการจ้างงานบัณฑิต ประชาชนทั่วไปที่ว่างงาน และนักศึกษา

การดำเนินการจ้างงาน คัดเลือกผู้ถูกจ้างงานตามเกณฑ์ที่กำหนด และมีวิธีการดำเนินการจ้างงาน ชัดเจน (ตามประกาศกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม) จากผู้ที่มีความรู้ความสามารถตรงกับภารกิจที่ต้องปฏิบัติงาน จำนวนทั้งหมด 20 คน คือ 1) กลุ่มนักศึกษาที่กำลังศึกษาในระดับอุดมศึกษา อาชีวศึกษาจากสถาบันการศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก จำนวน 5 คน 2) บัณฑิตจบใหม่ที่สามารถศึกษาไม่เกิน 3 ปี และว่างงานจำนวน 10 คน 3) ประชาชนทั่วไปที่ว่างงานและอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียง ตำบลคอนทอง จำนวน 5 คน การจ้างงานเริ่มจากการประกาศรับสมัคร ระบุคุณสมบัติของผู้ที่ถูกต้อง ผ่านทางสื่อออนไลน์ ได้แก่ เว็บไซต์ของจังหวัด และของสถาบันการศึกษา มีคณะกรรมการพิจารณาคัดเลือก แล้วจัดทำสัญญาจ้างระหว่างหน่วยงานและผู้ที่ถูกจ้างงาน โดยผู้ถูกจ้างงานจะต้องผ่านการอบรมพัฒนาทักษะด้าน Digital Literacy, English Competency, Financial Literacy และ Social Literacy เพื่อพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการทำงาน และทำสัญญาการจ้างงานเป็นระยะเวลา 1 ปี ตั้งแต่ มกราคม-31 ธันวาคม 2564 ได้รับค่าตอบแทนเป็นรายเดือน โดยกระบวนการคัดเลือก การพัฒนาทักษะ และการจ้างงาน มีการยืนยันข้อมูลดังนี้

“มหาวิทยาลัยประกาศในออนไลน์ก็ส่งเอกสาร

การสมัครตามเวลาที่กำหนดเสร็จแล้วสัมภาษณ์ในลักษณะออนไลน์ มีคณะกรรมการของมหาวิทยาลัยคัดเลือก” (ผู้ดำเนินโครงการรายที่ 1)

“ทราบโครงการจากอาจารย์ที่มาประชาสัมพันธ์ในชั้นปี และจากการแชร์ต่อกันใน Facebook” (นักศึกษา, รายที่ 1)

“เกณฑ์การให้คะแนนสัมภาษณ์จะดูประชาชนในพื้นที่เป็นหลักก่อนและเคยทำงานร่วมกับชุมชน หากเป็นนักศึกษา ต้องเป็นนักศึกษาอยู่มหาวิทยาลัย แต่เราจะเน้นคนที่อยู่ในพื้นที่ หรือตำบลรอบข้าง บัณฑิตจบใหม่ไม่เกิน 3 ปี” (ผู้ดำเนินโครงการรายที่ 1)

“...คัดเลือกจากคนที่อยู่ในตำบลคอนทอง รอบๆ ตำบลคอนทอง และคนที่จบไม่เกิน 3 ปี” (ประชาชน, รายที่ 1)

“เรามีรายได้ประจำจากการจ้างงาน บัณฑิตเดือนละ 15,000 บาท ประชาชนเดือนละ 9,000 บาท นักศึกษา 5,000 จ้างระยะยาว 1 ปี” (ผู้ดำเนินโครงการรายที่ 1)

2. การพัฒนาศักยภาพผู้ถูกจ้างงาน

ผลจากการถูกจ้างงานของบัณฑิตจบใหม่ที่ยังไม่มีงานทำและกลุ่มประชาชนที่ว่างงานรวมถึงนักศึกษา ส่งผลโดยตรงคือการมีรายได้เลี้ยงชีพ และเกิดการพัฒนาศักยภาพผู้ถูกจ้างงานในด้านทักษะที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม และทักษะการใช้คอมพิวเตอร์และรู้เท่าทันเทคโนโลยี ดังข้อมูลที่ได้จากผู้ดำเนินโครงการและผู้ถูกจ้างงานดังนี้

“พวกเขาก็มาจากหลายสถาบัน หลากหลายศาสตร์ เช่นกลุ่มพัฒนาชุมชน สาธารณสุข นิติศาสตร์ วิทยาการจัดการ เกษตร แล้วมารวมกัน ซึ่งการมีพื้นฐานต่างกัน เวลาเราพูดหรือเราทำความเข้าใจ เขาก็จะมีความคิดของเขาส่วนหนึ่งที่ได้แย้งกันด้วยเหตุผล หรือต่างมุมมอง ทำให้เกิดความหลากหลายทางความคิด” (ผู้ดำเนินโครงการรายที่ 1)

“การพัฒนาทักษะของผู้ที่เราจ้างงาน ตำบลละ 20 คน อว. เขาจะบังคับว่านอกจากจะได้เงินเดือน เขาต้องพัฒนาทักษะโดยการเรียนออนไลน์ 4 วิชาด้วยกัน คือ ภาษา

อังกฤษ เทคโนโลยีดิจิทัล การเงินและสังคม ซึ่งทุกคนต้องผ่านการอบรม” (ผู้ดำเนินโครงการรายที่ 2)

“เรื่องของเทคโนโลยีดิจิทัล เห็นว่าเค้าเข้าใจมากขึ้น รู้ว่าการขายออนไลน์เป็นยังไง แม้จะไม่ได้เรียนคณะวิทยาการจัดการ” (ผู้ดำเนินโครงการรายที่ 3)

“เราเน้นเรื่องการผลิตสินค้า ไปให้เด็กกลุ่มนี้ซึ่งเค้าเก่งด้านเทคโนโลยี ช่วยกันคิดออกแบบ ทำเป็นคลิปวิดีโอ ทำเพจ ทำเฟซบุ๊ก ให้น่าสนใจแล้วก็โพสต์ขายผลิตภัณฑ์” (ผู้ดำเนินโครงการรายที่ 1)

“เราต้องมีความคิดสร้างสรรค์ เช่น ต้องทำเอกสารประกอบการอบรม ทั้งพาวเวอร์พอยท์ แผ่นพับ โปสเตอร์ หนังสือต่างๆ หรือทำสติกเกอร์ติด packaging ผลิตภัณฑ์ ให้น่าสนใจ ให้แปลกใหม่ ไม่ซ้ำใคร” (บัณฑิต, รายที่ 3)

“โครงการนี้ไม่ให้ซื้อครุภัณฑ์หรือเครื่องมือชิ้นใหญ่ๆ พวกเราก็มาร่วมกันคิดแก้ปัญหาโดยออกแบบเครื่องมือแล้วไปปรึกษาช่างให้ช่วยประดิษฐ์เครื่องอัดด้าน เครื่องอัดเม็ดปุ๋ยมูลแพะแบบมือหมุนเล็กๆ ที่ใช้ผลิตสินค้าแทนเครื่องมือใหญ่ๆ ได้เนาะ” (บัณฑิต, รายที่ 3)

นอกจากนั้น ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มผู้ถูกจ้างงาน ยังพบว่าผลที่ได้จากการลงปฏิบัติงานในโครงการ ทำให้ได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ก่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพเพื่อการประกอบอาชีพต่อไปในอนาคตได้แก่ การเรียนรู้ระบบการทำงานร่วมกับชุมชน ระเบียบราชการ ทักษะในการสื่อสาร การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ ดังข้อมูลดังนี้

“เราต้องมีความรู้ความเข้าใจในการทำเอกสารโครงการต้องละเอียด รอบคอบ เพราะเกี่ยวกับเรื่องของการเงิน เบิกงบต่าง ๆ เพราะเป็นเอกสารราชการ ถ้าคิดออกมาแล้วจะแก้ไม่ได้ ... มีการเรียนทำเอกสารเกี่ยวกับราชการ ที่ได้ทำคือ เอกสารอนุมัติโครงการ เอกสารเชิญวิทยากร ใบสำคัญรับเงิน ใบขอความอนุเคราะห์ลงพื้นที่ ได้เรียนรู้จากสถาบันวิจัย และเมื่อเรียนแล้วสามารถนำไปใช้ได้จริงในอนาคต” (บัณฑิต, รายที่ 1)

“เราได้เรียนรู้วิธีลงไปในพื้นที่ ว่าต้องประสานงานผ่านใครบ้าง จึงจะได้รับความร่วมมือที่ดี” (บัณฑิต, รายที่ 2)

“ด้านสังคมเวลาเราเข้าไปหาผู้ใหญ่ใน อบต. เราก็ต้องมีวิธีการเข้าหาอีกแบบหนึ่ง หาผู้ใหญ่บ้านแบบหนึ่ง ชาวบ้าน ที่เป็นสูงวัยแบบหนึ่ง วัยรุ่นแบบหนึ่ง” (บัณฑิต, รายที่ 3)

“ทำให้ทำงานเป็นระบบมากขึ้น ช่วงแรกเราไม่ค่อยรู้จักกัน ไม่ได้แบ่งขอบเขตงานที่ชัดเจน ทำให้งานซ้ำไปทำงานพร้อมกัน 20 คน ถ้าเราไปพร้อมกันทีเดียว เสียเวลา และสิ้นเปลืองน้ำมันรถ ก็มาแบ่งงานเพื่อให้งานเร็วขึ้น พอเราปรับตัวเข้าหากันได้ คอยกันง่ายขึ้น มีอะไรเราก็ช่วยเหลือกัน ทำให้เราสามารถทำงานกันเป็นทีม” (บัณฑิต, รายที่ 2)

“หนูเป็นหัวหน้าทีมได้ประสบการณ์ การชี้แจงงาน ประสานงาน เหมือนกับว่าเราจะรู้ว่าการส่วนนี้ต้องมอบหมายให้ใคร ในการรับผิดชอบ” (บัณฑิต, รายที่ 3)

“สำหรับนักศึกษา หน้าที่หลัก ๆ ช่วยสนับสนุนพี่ ๆ ทำให้รู้จักการประสานงาน มีการฝึกประสบการณ์ ก่อนจะไปลงประสบการณ์จริง หรือการที่จะจบไปทำงานในอนาคต” (นักศึกษา, รายที่ 1)

3. ผลการดำเนินโครงการต่อชุมชน

3.1 การตอบสนองปัญหาและความต้องการของชุมชน การดำเนินโครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการตามปัญหาและความต้องการของชุมชน (1 ตำบล 1 มหาวิทยาลัย) ของ ตำบลดอนทอง มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ในเขตภาคเหนือตอนล่าง ด้านเกษตรปลอดภัยเกษตรอินทรีย์ โดยสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ร่วมกับผู้ถูกจ้างงาน มีการสำรวจทรัพยากรและจัดทำข้อมูลขนาดใหญ่ของชุมชน การร่วมค้นหาปัญหาและความต้องการพัฒนาร่วมกับชุมชน และจัดทำโครงการเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมในประเด็นตามปัญหาและความต้องการของชุมชน โดยกิจกรรมที่ดำเนินการในพื้นที่ มี 2 กิจกรรมหลัก คือ 1) ด้านการพัฒนาสัมมาชีพและยกระดับมูลค่าเพิ่มสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ชุมชนของตำบลและการพัฒนาองค์ความรู้และทักษะด้านการเกษตรและอาหารปลอดภัยแบบครบวงจร โดยการอบรมเชิงปฏิบัติการแก่ชุมชน 12 กิจกรรมย่อยได้แก่ ไข่เค็มนมชอกโกโก้และสมุนไพร กระเป๋าค่า

มัดข้อมือ ผลิตภัณฑ์น้ำพริกเห็ดกรอบและน้ำพริกไข่เค็ม ขาสมุนไพรจากผักหวานและหัวปลี ขนมหูล่ผักหวาน การแปรรูปพืชผลการเกษตรเป็นผักแผ่นอบกรอบ ทุเรียนทุ้ยอัดเม็ดจากมูลแพะ ถ่านอัดแท่ง การพัฒนาบรรจุภัณฑ์และฉลากสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชน การสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ชุมชน กลยุทธ์การขายและการสร้างแบรนด์ และการตลาดออนไลน์ และ 2) การสร้างและพัฒนาด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative economy) ซึ่งมี 2 กิจกรรมย่อย ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลทุนชุมชนเพื่อการพัฒนาเส้นทางทางท่องเที่ยว และการทำแผนพัฒนาเส้นทางทางท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยในมุมมองของผู้ดำเนินโครงการ และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เป็นเจ้าหน้าที่รัฐ มีความเห็นสอดคล้องกันว่าโครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ สามารถตอบสนองปัญหาและความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง เนื่องจากการได้มาซึ่งผลิตภัณฑ์ชุมชนของตำบล เป็นผลจากการที่ผู้ดำเนินโครงการซึ่งเป็นอาจารย์ของมหาวิทยาลัยและกลุ่มผู้ถูกจ้างงาน ใช้กลยุทธ์ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการค้นหาทรัพยากรและต้นทุนที่มีอยู่ในชุมชน รวมทั้งร่วมกันค้นหาปัญหา ความต้องการ และหาแนวทางในการพัฒนา หรือต่อยอดเพื่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ที่เป็นจุดเด่นของตนเอง โดยการยืนยันข้อมูลดังนี้

“คอนทองมีหมู่บ้านเลี้ยงแพะ ทำให้สนใจนำเอามูลแพะมาแปรรูปเป็นปุ๋ยเพื่อจะเพิ่มมูลค่าเพราะชาวบ้านที่นี่ไม่ได้ใช้มูลแพะ มาขายหรือแปรรูป อาจารย์เห็นว่าตัวนี้สามารถนำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ได้ ซึ่งเกิดจากการนำข้อมูลมาปรึกษากันว่าทำอันนี้ไหม ถามชาวบ้านว่าสามารถทำได้ไหม จัดประชุมคุยกับผู้ใหญ่บ้านทั้ง 14 หมู่บ้าน” (บัณฑิต, รายที่ 1)

“ความต้องการเริ่มจากชุมชน เพราะว่ามีวัดอุทัยในการผลิตเช่นเรามีไข่ เราจะทำอะไรได้บ้าง เด็กเขาก็เริ่มคิดจากตรงนั้นแล้วว่าที่นี่มีไข่เนาะ เราจะไปทำอะไรดี.... อย่างบ้านเรามีสมุนไพรเยอะ จำ ตะไคร้ ใบมะกรูด เรามีวัตถุดิบในหมู่บ้าน จะนำมาทำอะไรให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ...เขาเอาไปคิดค้นกัน เป็นไข่เค็มสมุนไพร” (จันท.รัฐ รายที่ 1)

“ตัวเองรับผิดชอบในส่วนที่เป็นสร้าง product เราก็ต้องไปสำรวจดูว่าในชุมชนมีอะไรดี ในชุมชนมีผักหวานเด่นกว่าที่อื่น เพราะฉะนั้นการนำมาเก็บในรูปชาหรือเอามาทำเป็น product เพิ่มมูลค่า” (ผู้ดำเนิน โครงการรายที่ 1)

“ได้ข้อมูลในแต่ละหมู่ ของคิของเด่น เกennaชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน มีอะไรบ้าง อาชีพหลัก อย่างหมู่ไหนเลี้ยงโค กระบือ เลี้ยงแพะ เขาก็จะมีจุดเด่นที่ต่างกัน...แล้วก็ให้เขาเล่าว่าชุมชนเขามีวัตถุดิบมีอะไรบ้าง...อย่างไข่เค็มอยู่บ้างแล้วแต่ก็ยังไม่ได้ขายเป็นจริงเป็นจัง ก็อยากให้มาต่อยอด หรืออีกหมู่บ้านที่เขาเลี้ยงแพะเขาก็บอกว่าอันดีให้ไปทำ ก็เข้าไปสำรวจ เนื้อแพะเขาก็ขายไปแต่มูลแพะมันก็มี ก็เลยนำขี้แพะมาทำประโยชน์ มาทำเป็นปุ๋ยมูลแพะขาย ก็จะเอาข้อมูลตรงนั้นมาทำแผนพัฒนาชุมชน” (ผู้ดำเนิน โครงการรายที่ 3)

แต่จากข้อมูลที่ได้จากประชาชนในพื้นที่ มีความเห็นโครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ ยังไม่สามารถตอบสนองปัญหาและความต้องการของชุมชนอย่างครอบคลุมทั้งหมด และไม่บรรลุเป้าหมายของโครงการทั้งหมด โดยตั้งข้อสังเกตว่าการประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึง ทำให้สมาชิกที่มาเข้าร่วมกิจกรรมอบรมความรู้ต่างๆเกี่ยวกับการสร้างผลิตภัณฑ์ บางส่วนจะเป็นคนกลุ่มเดิม และคนที่อบรมไปแล้วมีแค่ส่วนน้อยที่มีเงินลงทุนและนำไปต่อยอดสร้างเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่าย หรือประชาชนไม่แน่ใจว่าจะสามารถนำไปต่อยอดได้จริง รวมทั้งชุมชนยังขาดการรวมกลุ่มกัน โดยมีความเห็นว่าการสร้างผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่าย จำเป็นต้องมีการรวมกลุ่มกันเพื่อการจัดการอย่างเป็นระบบ และเกิดความยั่งยืน ดังข้อมูล

“เป็นไปตามความต้องการของชุมชนประมาณร้อยละ 70....น่าจะเกิดจากส่วนหนึ่งเค้าไม่รู้ข่าว” (ประชาชน รายที่ 4)

“คนในหมู่บ้านโชนบนๆก็ 모르 ข่าวไปไม่ถึง...ผู้ใหญ่บ้านบางหมู่ก็ไม่นำข่าวไปแจ้งลูกบ้าน ส่วนมากคนที่เข้าร่วมโครงการ ส่วนหนึ่งจะเป็นคนเดิมๆ ใครว่างก็ไปเข้าร่วม ซึ่งมักจะเป็นคนว่างงานหรือคนสูงอายุ” (ประชาชน

รายชื่อ 5)

“อย่างทำขนมทุเล่ผักหวาน ใช้เตาอบต้องลงทุน เยอะ...ไข่เค็มสูตรนม ทำแล้วจะขายใคร ขายที่ไหน พอ ต้นทุนสูง ตั้งราคาขายแพงๆ วางขายในหมู่บ้านถ้าตั้งราคา แพง ก็ไม่มีคนซื้อกิน” (ประชาชน รายที่ 3)

“อย่างตัวป่า...เห็นช่องทางว่าน่าจะมีแรงทำได้ ป้า ก็เลยลงทุน 2 หมื่น ทำไข่เค็มสูตรสมุนไพรขาย แต่ถ้าจะ ขยายเพิ่มก็ต้องรวมกลุ่มกัน ทำโดยลำพังไม่ได้แน่ๆ เพราะ กว่าจะได้เป็นไข่เค็มสมุนไพร ก็ต้องมีคนช่วยกันหลายขั้น ตอน” (ประชาชน รายที่ 3)

3.2 การพัฒนาสัมมาชีพ สร้างรายได้ชุมชน โดย ผู้ให้ข้อมูลทั้งในส่วนผู้ดำเนินโครงการ และผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียจากการดำเนินโครงการ มีความเห็นสอดคล้อง กันว่าการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการแก่คนในชุมชน ด้านการ ประกอบอาชีพ โดยการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากทรัพยากร ที่มีอยู่ในชุมชนมาพัฒนาหรือต่อยอดให้เกิดมูลค่า รวมทั้ง การให้ความรู้และอบรมทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อการ ออกแบบผลิตภัณฑ์ ช่องทางการจำหน่ายออนไลน์ เป็นการ พัฒนาให้คนในชุมชนมีอาชีพและสามารถสร้างรายได้ กรวเรือนและชุมชน โดยการยืนยันข้อมูล ดังนี้

“เป็นโครงการช่วยส่งเสริมอาชีพ เป็นโครงการที่ ตรงจุดและช่วยเพิ่มรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่ด้วย มี ความรู้ในการที่จะเรียนรู้ ฝึก อบรม ทำอาชีพได้” (จนท. รัฐ รายที่ 1)

“ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง เรามีทรัพยากรที่มี นำมาต่อยอด เพื่อที่จะให้สร้างรายได้แก่ชุมชนมากยิ่งขึ้น จากสิ่งที่มีอยู่ เช่น พืช ผัก นำมาแปรรูป เพื่อสามารถที่จะ นำไปจำหน่าย ทางออนไลน์ หรือว่าจำหน่ายให้กับชุมชน เพื่อสร้างรายได้” (บัณฑิต, รายที่ 2)

“ผลที่ได้มันก็มีผลดีต่อชุมชนเราเอง ...คนในชุมชน ได้ความรู้ ต่อยอดพัฒนาต่อไปได้เพราะพวกป้า นำเอา ไป ทำไร่นาก็ไม่ไหวแล้ว ถ้ามีคนมาสอนแล้วเราสามารถ ต่อยอดไป ตอนนี้เราอย่าไปคิดว่าจะต้องได้กำไรมากมาย ได้แค่ 20-30 บาท เราอยู่บ้านเราก็ออกเงินแล้ว” (ประชาชน รายที่ 2)

“หมู่ 10 เขาจะมีเศษถ่าน เขามีไม้ไผ่เยอะ เศษถ่าน

ที่เขาเหลือใช้ สามารถนำมาอัดแท่งแล้วขายทำเงินได้ ดี กว่าทิ้งไป ปกติขายไม่ได้ อันนี้เราเอาเศษถ่านมาผสมกับ แป้งเปียกแล้วอัดแท่งขายได้” (ผู้ดำเนิน โครงการ รายที่ 1)

“พัฒนาศักยภาพชาวบ้าน ใช้ทรัพยากรในชุมชน มาแปรรูปให้สามารถสร้างรายได้ หรือด้านเทคโนโลยี การขาย การตลาดออนไลน์ อันนี้เป็นผลผลิตของโครงการ แต่ผลลัพธ์ รายได้ก็ยังไม่เห็นเป็นรูปร่างชัดเจนแต่ก็ มีร่องรอย ก็คือผลผลิตขายได้บ้าง เราไม่ได้เก็บข้อมูล ราย ได้เป็นตัวเลข แต่ว่าการดำเนินกิจการอย่างเช่น ไข่เค็ม สมุนไพร ก็ยังมีการผลิตอย่างต่อเนื่อง โดยผ่านแกนนำคือ ป้า...และมีการรวมกลุ่มกันมากขึ้น หลังจากมีคนสั่งเยอะ ขึ้น ป้าก็จ้างเพื่อนบ้านเป็นรายวันมาช่วยทำ แถวนั้นจะมี คนเอาเปิดได้ทุ้ง ก็ได้ขายไข่เปิดให้ป้า.. ตอนนี้ก็ยังมี ราย ได้อยู่เรื่อยๆ ไข่เค็มสมุนไพรก็จัดขายออนไลน์มีเพจเป็น ของกลุ่มเอง” (ผู้ดำเนิน โครงการ รายที่ 3)

3.3 การค้นพบจุดเด่นของชุมชน การดำเนิน โครงการ ส่งผลให้ชุมชน ค้นพบจุดเด่น หรือทรัพยากรที่ แฝงอยู่ในชุมชนเอง เกิดความภาคภูมิใจของคนในชุมชน โดยการยืนยันข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลดังนี้

“เกิดการตื่นตัว ปู่ยุมพะ เมื่อก่อนหมักเอาไวไว้ ใจเองเขาก็ไม่คิดว่าของเขาเป็นของมีค่ามูลเพะค่าโพแทสเซียม สูง บำรุงรากได้ดี ไม่มีกลิ่น ไม่เหม็นมูลวัว โคกระบือ ไก่ ที่มีกลิ่นฉุน และไม่ทำให้ดินเค็มด้วย” (ผู้ดำเนิน โครงการ รายที่ 3)

“ได้เรียนรู้ว่าในตำบลของเรายังมีของดีอยู่นอก เหนือจากข้อมูลที่ อบต. มี พอมีโครงการนี้ก็ได้รับรู้ว่า ชุมชนมีของดีของเราเพิ่มอีก ประมาณ 2-3 ชิ้น..มีการต่อย อดโดยเราไม่ต้องไปคิดเลยว่าทำอะไรดี มีข้อมูลจาก โครงการ U2T อบต.ก็สามารถพัฒนาต่อได้เลย”(จนท.รัฐ รายที่ 1)

3.4 มหาวิทยาลัยนำองค์ความรู้ บริการชุมชน ผู้ ดำเนินโครงการ เป็นการรวมกลุ่มอาจารย์ของมหาวิทยาลัย ราชภัฏพิบูลสงคราม ซึ่งประกอบด้วย อาจารย์จากคณะ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และคณะวิทยาการจัดการ ที่ มีความชำนาญในศาสตร์ต่างๆกัน ได้นำองค์ความรู้บน ฐานของงานวิจัยและนวัตกรรมและกระบวนการทาง

วิทยาศาสตร์ มาใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการแก่ชุมชนอย่างแท้จริง ซึ่งในโครงการมีการดำเนินกิจกรรมหลัก 2 กิจกรรม (14 กิจกรรมย่อย) ได้แก่อบรมเชิงปฏิบัติการใช้เครื่องมือสอโกโดและใช้เครื่องมือสมุนไพร กระเป๋ามัดย้อมจากวัสดุธรรมชาติ ผลิตภัณฑ์น้ำพริกเห็ดกรอบและน้ำพริกใช้เค็ม ชาสมุนไพรจากผักหวานและหัวปลีทุเลผักหวาน การแปรรูปพืชผลทางการเกษตรเป็นผักแผ่นอบกรอบ ปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ดจากมูลแพะ ถ่านอัดแท่ง การพัฒนาบรรจุภัณฑ์และฉลากสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชน การสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ชุมชน กลยุทธ์การขายและการสร้างแบรนด์ และการตลาดออนไลน์ โดยการยืนยันข้อมูลดังนี้

“อาจารย์ได้ไปสำรวจชุมชนทำให้มีโอกาสที่จะได้รู้จักชุมชนมากขึ้น สามารถช่วยในแง่ของการงานวิจัยที่เกี่ยวข้องไปช่วยเขา...ดิฉันสอนนิเทศศาสตร์เราจะสอนทำเพจ สอนยิงแอด สอนทำคลิปวิดีโอ แล้วเราก็นำเรื่องราวการผลิตสินค้าไปให้เด็กเราลองทำคลิปวิดีโอแล้วก็โพสต์ขาย แล้วมันก็ขายได้เราก็เลยเอามาให้เขาดูว่ามันต้องทำอย่างนั้นๆ ต้องทำเพจ ทำเฟสบุ๊ค อะไรแบบนี้” (ผู้ดำเนินโครงการรายที่ 1)

“ตัวเองได้รับหน้าที่ดูแลโครงการย่อย พัฒนาผลิตภัณฑ์ใช้เครื่องมือสมุนไพรโซเดียมต่ำ เราวิเคราะห์ค่าโซเดียม สมุนไพรที่มาออกใช้ที่หาได้ในชุมชน มาตรวจสอบทางห้องปฏิบัติการ และพัฒนาวิจัยเพื่อให้ได้ใช้เครื่องมือที่มีใช้สีแดงสด และใช้ขาวที่มีกลิ่นหอมและเนื้อใช้ไม่กระด้าง... ขนหมูเล่ผักหวานก็ปรับสูตรแป้ง อันนี้ก็ทำงานวิจัยด้วยนะ เป็นการทดลองว่าสูตรไหนดี สามารถทดแทนแป้งทดแทนน้ำตาลได้... ขาปลีกกล้วยก็มีหญ้าหวานและส่วนผสมอื่นๆเพิ่มสีส้มเช่นอัญชัน ดอกดาวเรือง ใบมะม่วง เปลือกมะม่วง เรานำมาทดลองพบว่าใบพวกนี้มีสารกลุ่มแซนโทน มีฤทธิ์ดีกับโรคเบาหวาน” (ผู้ดำเนินโครงการรายที่ 2)

“เดิมทีปุ๋ยมูลแพะใช้แค่ในบ้าน ไม่ได้ขายชาวบ้าน ไม่ทราบว่าการใส่สารอาหารพืชมีเท่าไร ทางเราก็ไปวิเคราะห์ดูค่าสารอาหาร ในโตรเจน โซเดียม ฟอสฟอรัส พบว่ามูลแพะมีค่า N P K สูง เราก็เอาไปแปรรูปให้เขา นำมาอัด

เม็ดจำหน่าย ก็จะทำหลายๆ สูตร เร่งต้น เร่งดอก” (ผู้ดำเนินโครงการรายที่ 3)

ส่วนที่ 2 ปัจจัยเงื่อนไขที่มีผลต่อการดำเนินโครงการสำเร็จ

ปัจจัยหรือเงื่อนไขที่ทำให้การดำเนินโครงการประสบความสำเร็จประกอบด้วย 4 ส่วนคือ 1) งบประมาณ 2) ความร่วมมือจากหน่วยงาน 3) แก่นนำชุมชน 4) ความรู้ความสามารถของผู้ดำเนินโครงการ และ 5) การประสานงานที่ดี และการทำงานเป็นทีม โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 งบประมาณเงินทุนหรืองบประมาณจากการจัดสรรจากรัฐบาลเพื่อการดำเนินโครงการ เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานต่างๆ ในชุมชนบรรลุเป้าหมาย ทั้งนี้เนื่องจากการประชาชนในพื้นที่ไม่มีเงินลงทุน และไม่กล้าตัดสินใจในการลงทุน เนื่องจากไม่มั่นใจว่าสามารถดำเนินการได้ หรือให้ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์หรือไม่ ดังข้อมูลต่อไปนี้

“หลักๆเลยก็คือทุน ก็คือต้องมีเงิน ก็คือชาวบ้านส่วนใหญ่เขาจะไม่ค่อยกล้าลงทุน กลัวขาดทุน แล้วจะไม่ขายที่ไหนใครจะไปปรับมาซื้อ แต่ถ้ามีเงินทุนให้เริ่มก่อน เขาก็จะเข้าร่วม” (ผู้ดำเนินโครงการรายที่ 1)

“ถ้าไม่มีทุน ไม่มีอุปกรณ์ให้เขาก็ไม่เข้าร่วมโครงการ” (จนท.รัฐ รายที่ 1)

“เวลาเราลงพื้นที่ อุปกรณ์ต่างๆที่เรานำมาสอน เราอยากจะทำให้ไว้กับชุมชนเลย เพื่อที่จะให้ชุมชนนำอุปกรณ์ที่เรามอบให้ไปต่อยอดให้เกิดรายได้เพิ่มมากขึ้น ไม่ใช่แค่เรามาสารพัดให้ดูแล้วนำอุปกรณ์กลับ เราเอาอุปกรณ์ให้เลย ถ้าเราไม่มีอุปกรณ์ให้เขา ชาวบ้านเขาก็ต่อยอดไม่ได้ เพราะเขาก็ไม่มีเงินที่จะมาลงทุนซื้อของมาทำ” (บัณฑิต, รายที่ 1)

2.2 ความร่วมมือจากหน่วยงานในชุมชน ปัจจัยหรือเงื่อนไขที่ทำให้การดำเนินโครงการสำเร็จ เกิดจากความร่วมมือจากหน่วยงานองค์กรส่วนท้องถิ่นที่ดูแล ชุมชนโดยตรง ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เนื่องจากเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับการค้นหา การแก้ปัญหาและความต้องการของชุมชน เพราะอยู่ใกล้ชิดกับประชาชน รวมทั้งหน่วยงานของรัฐที่มีส่วนในการให้ข้อมูลสำคัญเพื่อการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เช่น เกษตรอำเภอ หรือที่ปรึกษาด้านมาตรฐานสินค้าชุมชน เป็นต้น ดังข้อมูล

“หลักๆเลยคือหน่วยงานราชการในชุมชน เกษตรพัฒนากร อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คืองานเขาจะไม่เหมือนกัน อบต.จะเป็นภาพรวม มีสถานที่ ส่วนกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เขาก็จะคุยกับคนในชุมชนได้ดี เราได้อธิบายให้ออบต.ฟังว่าเราทำโครงการ U2T แล้วรัฐบาลต้องการให้หาข้อมูลแบบนี้ เพราะฉะนั้นขอความอนุเคราะห์ให้ข้อมูลเราด้วย เขาก็จะบอกว่าเรื่องเกษตรให้ไปหาเกษตรตำบล บางอบต.เขาก็เก็บรายละเอียดไว้ ว่าตรงไหนเป็นโรงแรม ตรงไหนเป็นร้านอาหารในตำบลเขาอย่างยั่งยืนฐานเขาก็บอกให้ไปหาสาธารณสุขหรือโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล ไปถามอสม. ตามผู้ใหญ่บ้านก็ได้ ตัวผู้ใหญ่บ้านจะเป็นตัวเชื่อมประสานกับลูกบ้านได้ดีในการที่จะตั้งกลุ่มกัน เพื่อที่จะทำให้โครงการที่ลงไปยังดำเนินการอยู่ และจัดตั้งเป็นกลุ่มอย่างถาวร” (ผู้ดำเนินโครงการรายที่ 1)

“เชิญเกษตรอำเภามาและเชิญ มศพ. (มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน) ได้ความรู้ในด้านการทำผลิตภัณฑ์ว่าอะไรที่เราทำได้บ้าง อะไรที่เราทำไม่ได้บ้าง และเรื่องการจรรีวิสาหกิจชุมชน” (บัณฑิต, รายที่ 1)

“ตอนแรกเรามองว่า อะไรมันจะขายได้ในตลาด เราก็คิดว่าควรทำผลิตภัณฑ์นี้สิเพราะเป็นที่ต้องการของตลาด ใครๆก็กินกัน ใครๆก็ใช้กัน แต่ก็ไม่ได้รับการยอมรับจากอบต. เพราะว่าอบต.เขามีแผนการทำงานของเขาอยู่แล้วว่าในงบประมาณ 1 ปี ทำอะไรให้ได้เป้าอะไรบ้าง เสร็จแล้วเราไปทำที่ไม่เหมือนเป้า ก็จะไม่ค่อยได้รับการยอมรับ แต่พอตอนหลังเรามองว่าเรามีเป้าของเขาอยู่แล้ว ทำไมเราไม่เข้าไปหาเขาไปสอบถามเขาว่าเป้าของเขาคืออะไร เราก็จะได้ไปรวมเพื่อที่จะได้เป้าหมายทั้งเขาและเราสำเร็จพร้อมกัน” (ผู้ดำเนินโครงการรายที่ 3)

2.3 แกนนำชุมชน ได้แก่ผู้นำชุมชน หรือคนในชุมชนเอง ที่มีบทบาทสำคัญในการทำให้เกิดความร่วมมือในชุมชน และหรือทำให้การดำเนินกิจกรรมต่างๆ สำเร็จตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ หรือส่งผลให้เกิดความยั่งยืนในด้านการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งต่อไป ดังข้อมูล

“ผู้ใหญ่... หมู่ 12 ที่ป่า... อยู่ ผู้ใหญ่... เขาก็จะอัยยาศัยดีแล้วก็รับหมดทุกโครงการที่เข้ามาในหมู่บ้านเขา เขาคิดว่าที่เอาความรู้เอาประสบการณ์มาช่วยลูกบ้านเขาให้มีกิน มีใช้ มีความรู้พัฒนาตนเอง แล้วถ้าเขาว่างเขาก็จะไปตามลูกบ้านเขามานั่งฟังอบรม มาช่วยดำเนินการให้” (บัณฑิต, รายที่ 1)

“ใช้วิธีลงไปในพื้นที่ว่าต้องประสานงานผ่านผู้ใหญ่ เพราะชาวบ้านจะฟังผู้ใหญ่กันอยู่แล้ว” (บัณฑิต, รายที่ 2)

“เราเข้าไปจัดกิจกรรม เราต้องพยายามหาแกนนำให้ได้ สำหรับกลุ่มใหม่ อย่างตำบลดอนทองที่ไม่เคยมีการรวมกลุ่มวิสาหกิจ หลายๆ ครั้งที่จัดกิจกรรมให้ตำบลดอนทองแล้วหายไปเลยก็มี โครงการนั้นทำต่อไม่ได้เพราะไม่มีแกนนำในการจัดทำต่อ คนไหนที่เราพอจะผลักดันได้เราก็ไปชวนให้เขาทำต่อ พอเราได้แกนนำ เขาก็จะไปเรียกเพื่อน ๆ เขามา” (ผู้ดำเนินโครงการรายที่ 3)

2.4 ความรู้ ความสามารถของผู้ดำเนินโครงการ ผู้ดำเนินโครงการในที่นี้คืออาจารย์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม และผู้ถูกจ้างงาน จำเป็นต้องมีความรู้และมีทักษะในด้านวิชาการที่สอดคล้องกับการดำเนินโครงการให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน การเป็นที่ปรึกษาวางแผนและการแก้ไขปัญหาขณะดำเนินโครงการ รวมทั้งการมีทักษะทางสังคมและมนุษยสัมพันธ์ เพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม ดังข้อมูล

“ที่ปรึกษาสำคัญคืออาจารย์... ปรึกษาวิทยากรได้ปรึกษาผู้นำกิจกรรม ” (ประชาชนรายที่ 2)

“ความรู้ที่นักศึกษาามาสอนทำให้เราต่อยอดได้... สอนวิธีการโฆษณาและการขายมาแนะนำเมนูจากไข่ต้ม สอนทำเพจ ขายออนไลน์ ” (ประชาชนรายที่ 3)

“อาจารย์... เขาก็มีเทคนิคการทำงาน การพูดเพราะว่าเขาเป็นคนใจเย็น ทำให้งานทุกอย่างกระทำได้ดี” (ผู้ดำเนินโครงการรายที่ 1)

“อาจารย์แต่ละท่านจบมาต่างคณะกัน เช่นเคมี การตลาด การจัดการ ช่วยเรื่องการเสนอไอเดียต่างๆ ในเรื่องของผลิตภัณฑ์หรืออย่างอาจารย์บางท่านก็มีห้องแลปที่จะไปดู เรื่องปุ๋ย ให้กับเราได้ ว่ามันมีประโยชน์จริงๆไหม ที่จะเอาไปขาย อาจารย์ทั้ง 4 ท่านเป็นผู้ชี้แนะชี้แนะ เป็นที่

ปรึกษาในการทำงาน” (บันทึก, รายที่ 2)

“ความรู้ด้านเทคโนโลยีที่เราไม่ เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่จริงๆยังไม่ถึง ทำให้ไม่ไป ก็จะมีการขายแคในตลาดหรือบ้าน ร้านค้า เราไปสอนให้ทำเพจ ขายออนไลน์ ชาวบ้านก็เชื่อมั่น” (บันทึก, รายที่ 3)

2.5 การประสานงานที่ดีและการทำงานเป็นทีม การดำเนินโครงการให้ประสบความสำเร็จ บรรลุเป้าหมาย เริ่มจากการสื่อสารและการประสานงานที่ดี มีการทำให้ทุกคนทำงานด้วยกันอย่างมีประสิทธิภาพ และทำงานสอดคล้องกัน โดยในทีมของผู้ดำเนินโครงการเองต้องมีการประสานงานที่มีประสิทธิภาพ และมีการทำงานเป็นทีม ทำให้ประหยัดเวลาและทรัพยากรในการปฏิบัติงาน รวมทั้งการประสานงานกับแกนนำของชุมชน เพื่อให้การดำเนินโครงการในชุมชนให้ประสบความสำเร็จบรรลุเป้าหมาย ดังข้อมูลต่อไปนี้

“ความร่วมมือของผู้ปฏิบัติงานกันเอง พวกเราไม่ได้มีใครเกี่ยวข้องกัน ถ้าเราช่วยกันได้เราก็ช่วย แม้ว่าเราแบ่งกลุ่มกันรับผิดชอบในโครงการของใครของมัน แต่ถ้ากลุ่มเพื่อนจัดกิจกรรม แต่คนไม่เพียงพอ เราก็ช่วยกัน” (บันทึก, รายที่ 1)

“ในส่วนของผู้ปฏิบัติงานกันเองก็ต้องประสานงานกันเองภายในกลุ่ม ต้องรักษาน้ำใจกัน” (บันทึก, รายที่ 4)

“ทุกส่วนทำร่วมกัน ไม่ใช่คนใดคนหนึ่ง สำคัญเท่ากันหมด ในเรื่องของการดำเนินกิจกรรมเราก็ต้องได้ข้อมูลจากกลุ่มอาจารย์ พอมาที่เราแล้วเรารู้ข้อมูลตรงนี้ ก็ไปประสานต่อ ตัวเราเองก็เป็นตัวขับเคลื่อน เป็นฟันเฟืองก่อนที่จะไปถึงผู้นำ ผู้นำก็ขับเคลื่อนไปถึงกลุ่มเป้าหมายเลยเกิดความสัมพันธ์ที่ต่อเนื่องกันไป ตั้งแต่ต้นเรื่องยันปลายเรื่อง จนโครงการเกิด แล้วบรรลุในเฟส 1...ทุกคนเท่ากันหมดจะขาดส่วนหนึ่งส่วนใดไปไม่ได้ (จนท.รัฐ รายที่ 1)

ส่วนที่ 3 ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินโครงการ

ปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อการดำเนินโครงการ เช่น การขาดแกนนำในบางชุมชน การมีข้อจำกัดในการใช้งบประมาณในการจัดซื้อครุภัณฑ์

3.1 ขาดแกนนำบางชุมชน ทำให้การประสานงานเพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมไม่บรรลุผลสำเร็จ ดังข้อมูล

“อุปสรรคคือผู้ใหญ่มีความเข้มแข็งไหม อย่างเช่น หมู่.. เป็นแหล่งทรัพยากรที่ดี มีการเลี้ยงแพะ เกษตรอินทรีย์หลายบ้าน เราก็มีการทำปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ดจากมูลแพะจากหมู่นี้ แต่ผู้ใหญ่ก็กำลังจะเกษียณอายุอีกไม่กี่เดือน เหมือนเขาอยากจะวางมือ” (ผู้ดำเนินโครงการรายที่ 2)

3.2 ข้อจำกัดในหลักเกณฑ์การให้และเบิกจ่ายงบประมาณ การมีข้อจำกัดด้านการสนับสนุนงบประมาณ ด้านครุภัณฑ์ ทำให้การดำเนินกิจกรรมในชุมชน เพื่อสร้างมูลค่าของผลผลิตบางประเภท ที่มีความจำเป็นต้องใช้เครื่องจักรขนาดใหญ่หรือการก่อสร้าง ไม่สามารถดำเนินต่อไปได้เพราะประชาชนไม่กล้าลงทุน มีผลให้การดำเนินกิจกรรมเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ของบางชุมชนไม่บรรลุผล รวมทั้งความยุ่งยากในจัดเตรียมเอกสารประกอบการเบิกจ่ายที่ต้องเป็นไปตามระเบียบราชการ ทำให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินโครงการ ดังข้อมูล

“ทำถ่านอัดแท่ง หรือทำปุ๋ยมูลแพะอัดเม็ด ถ้าหากว่าจะผลิตขายมากๆ มันไม่ทัน เพราะเครื่องที่เราเอามาให้เครื่องเล็กๆเป็นเครื่องที่เราประกอบกับเองใช้มือหมุน เพราะว่าจากงบเราไม่สามารถซื้อเครื่องที่เป็นอุตสาหกรรมได้ ถ้าหากเราขายได้เพิ่มมากขึ้น เครื่องที่เราใช้กันอยู่ คงไม่สามารถรองรับได้ คงไม่พอต่อการผลิต” (บันทึก, รายที่ 1)

“7 อาชีพที่เราสอน มองว่า 2 กิจกรรมที่คิดว่าชุมชนสามารถทำเองได้ สามารถขายได้จริง เช่น ปุ๋ยอัดเม็ดจากมูลแพะ กับไข่เค็มสมุนไพร ส่วนอันอื่นอาจจะมีปัญหา เช่น ผักแผ่นอบกรอบ ชุมชนไม่พร้อมเพราะขนมอบ จำเป็นต้องใช้เตาอบแต่ไม่สามารถซื้อครุภัณฑ์เช่น เตาอบ เครื่องชั่งตวง เครื่องละประมาณพัน เราก็ซื้อไม่ได้ คิดว่ามันเป็นอุปสรรคในการจะพัฒนาไปเป็นอาชีพเพราะเราไม่สามารถซื้อครุภัณฑ์ได้ พอเราออกมาชุมชนก็ไม่สามารถทำเองได้” (ผู้ดำเนินโครงการรายที่ 1)

“ทำถ่านอัดแท่ง แต่งบที่ได้นำมาซื้อเครื่องมือใหญ่ๆไม่ได้ ได้เครื่องน้อยๆหมุนด้วยมือ ทำแค่ไล่เดียวเครื่องระเบิด แต่เราก็สนับสนุนเขาได้แค่เครื่องมือมือ ซึ่งถ่าน

อัดแท่งสามารถต่อยอดได้ เพราะว่าตลาดมีความต้องการสินค้า” (ผู้ดำเนินโครงการรายที่ 2)

“หลักฐานเบิกจ่าย มีข้อจำกัดยุ่งยากมาก เช่นเราจะซื้อวัตถุดิบบางอย่างจากร้านชำเล็กๆ ขอบใบเสร็จเขาก็ไม่มีให้ ถ้าจะขอใบเสร็จถ้าตามหลักฐานการจริงก็ต่อมีหลายขั้นตอนเช่นต้องมีใบเสนอราคา” (ผู้ดำเนินโครงการรายที่ 2)

3.3 ระยะเวลาการดำเนินโครงการระยะสั้น ขาดความต่อเนื่อง การสนับสนุนด้านงบประมาณในการดำเนินโครงการในระยะแรก มีระยะเวลาเพียง 1 ปี ทำให้การดำเนินกิจกรรมโครงการบางกิจกรรมในชุมชนขาดความต่อเนื่อง และไม่มียั่งยืน และส่งผลต่อการความรู้สึกไม่มั่นคงในอาชีพของผู้ถูกจ้างงาน ดังข้อมูล

“อาจจะสัก 2-3 ปี ให้ชาวบ้านตั้งหลักได้ก่อนแล้วค่อยปล่อย ไม่ให้ทำปีเดียวแล้วก็จบ” (จนท.รัฐ รายที่ 1)

“ขาดความต่อเนื่องในการติดตามผล เพราะว่าบางทีเรามาจัดโครงการให้ความรู้แล้ว บางทีมันก็จบอยู่ตรงนั้น หรือให้เขาไปทำต่อเอง ก็ไม่มีการติดตามผลว่าชาวบ้านทำต่อได้หรือไม่” (บัณฑิต, รายที่ 2)

“เนื่องจากตำบลคอนทอง จะมีบางหมู่บ้านที่ติดเขาแล้วก็มีอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ที่สวยงาม เราอยากพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเราเลยระดมชาวบ้าน กำนัน อุดสาหกรรมจังหวัด พัฒนาชุมชน นายอบต. และผู้ช่วยนักพัฒนาชุมชนที่อยู่ในอบต. มาช่วย แต่เราก็คิดว่ามันจะผลักดันได้ยากในระยะเวลา 1 ปี” (ผู้ดำเนินโครงการรายที่ 2)

“พอจบเฟส 1 เด็กๆ ที่ยังไม่ได้งานก็รอเฟส 2 แต่เฟส 2 เนื่องจากว่าระยะเวลาที่นานมาก รอ 6 เดือน เด็กหลายคนก็รอไม่ไหวไปสมัครงานที่อื่นก่อน” (ผู้ดำเนินโครงการรายที่ 1)

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะ แนวทางการพัฒนา

ผลการดำเนินโครงการ ทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพกำลังคน ผู้ร่วมโครงการที่ว่างงานมีอาชีพและรายได้ เกิดการบริการวิชาการแก่ชุมชน สามารถเพิ่มมูลค่าผลผลิตและเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชน ซึ่งผู้ดำเนินโครงการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากโครงการนี้ ได้ให้ข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุง ขยายผล และต่อยอดโครงการในระยะ

ต่อไป ดังนี้

4.1 การประชาสัมพันธ์และการประสานงานกับหน่วยงานในพื้นที่ให้ทั่วถึง ผู้ดำเนินโครงการจะต้องสื่อสารและประชาสัมพันธ์ เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ และวิธีการดำเนินโครงการ กับหน่วยงานในชุมชนและประชาชนในชุมชนอย่างทั่วถึง เพื่อให้เกิดความเข้าใจและส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมจากชุมชน ดังข้อมูล

“ถ้าจะสำเร็จแบบให้ดีกว่าต่อยอดได้ดี พวกหน่วยงานราชการ อบต. ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน สำคัญมากๆ เลย เพราะตรงนี้นั้นจะเป็นจุดที่ต่อได้” (ผู้ดำเนินโครงการรายที่ 3)

“ผิดพลาดในการประสานงานช่วงแรก ทำให้คนรู้จักโครงการน้อย การประสานงานควรทำหลายทาง และทั่วถึง เช่นอาจารย์ประสานไปที่อำเภอ ซึ่งมีการประชุมกำนัน ผู้ใหญ่บ้านก็ ให้เสนอเรื่องนี้เข้าที่ประชุมเลย แต่เริ่มต้นครั้งนี้มหาวิทยาลัยแจ้งให้ อบต. ไปประชุมที่มหาวิทยาลัยแล้วให้อบต. มาถ่ายทอดอีกที ก็ไม่ถ่วงถึง ไม่เข้าใจว่าโครงการต้องการอะไร รู้แค่กลุ่มที่เข้าไปฟัง” (จนท.รัฐ รายที่ 1)

“นายกถึงว่ามันคือโครงการอะไร มันเป็นอย่างไง ขาดการประชาสัมพันธ์อย่างเวลาน้องลงพื้นที่ แล้วเขาจะบอกว่าพวกหนูมาจากโครงการ U2T จะมีคนรู้จักเฉพาะกลุ่มที่ไปฝึกอาชีพ แต่ถ้าไปสุ่มถามชาวบ้านคนอื่นเขาก็ไม่รู้” (จนท.รัฐ รายที่ 3)

4.2 ปรับกระบวนการดำเนินงาน เพื่อให้ประชาชนปรับกระบวนการคิด ลดการพึ่งพาบริการของรัฐ มุมมองของผู้ดำเนินโครงการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เป็นเจ้าหน้าที่รัฐ มีความเห็นสอดคล้องกันเกี่ยวกับการดำเนินการแก้ปัญหาเศรษฐกิจในชุมชน ว่าควรมุ่งเน้นกระบวนการที่ทำให้ชุมชนเกิดความภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าของการพึ่งพาตนเอง รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองตามศักยภาพ และสอดคล้องกับทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน โดยรัฐบาลช่วยวางรากฐานแล้วค่อยๆ ลดความช่วยเหลือ เพื่อให้ชุมชนเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้และลดการพึ่งพาความช่วยเหลือจากรัฐบาลในที่สุด ดังข้อมูล

“ข้อเสียของโครงการนี้ ก็ยังคล้ายโครงการอื่นที่ผ่าน

มาคือทำให้ชาวบ้านติดกับการรอรับจากรัฐบาลอย่างเดียว จึงอยากให้ทำโครงการที่สร้างให้ชาวบ้านได้พึ่งตนเอง มากกว่ารอพึ่งแต่รัฐหรือเอกชน” (จนท.รัฐ รายที่ 1)

“ลักษณะการจัดกิจกรรมของพัฒนาชุมชนของตำบลคอนทองเขาจะมีอบรมกิจกรรม...เสร็จแล้วก็เลิกเหมือนมาอบรมได้ความรู้ได้ของเล็กๆ น้อยๆ ชาวบ้านต้องการแค่นี้แต่เราเครียดเพราะเราอยากให้มากกว่านี้ ชาวบ้านเขาค้นเคยกับการมาอบรมได้ความรู้ได้ของ กลับบ้านแค่นี้แหละ พอแล้ว เพราะหน่วยงานอื่นที่ได้จัดกิจกรรมกับชาวบ้านก็จะเป็นลักษณะนี้ อบรมเสร็จ แยกย้าย” (ผู้ดำเนินโครงการรายที่ 1)

“ของบ้านทำไข่เค็ม ในส่วนของชุมชน สิ่งที่เกิดความคาดหวังคือ ทางมหาวิทยาลัย...เชิญไปให้สัมภาษณ์ออนไลน์บอกเล่าวิธีการทำผลิตภัณฑ์ของชุมชนเรา กับกลุ่มของมหาวิทยาลัยอื่นๆทั่วประเทศ รู้สึกภูมิใจมากที่ได้เป็นตัวแทนของหมู่บ้าน ภูมิใจว่าเราทำได้” (ประชาชนรายที่ 1)

“อยากให้นำข้อมูล Big data ของแต่ละที่ คือเอาข้อมูลมาดู เป็นเหมือนเชิงข้อมูลว่าทั้งประเทศเขามีอะไรดีหรือควรจะไปส่งเสริมในทิศทางไหน” (ผู้ดำเนินโครงการรายที่ 2)

4.3โครงการจ้างงานต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมชุมชนจนเกิดความมั่นคงและยั่งยืน การมีโครงการจ้างงานแก่บัณฑิตประชาชนและนักศึกษา ซึ่งมีหน้าที่ในการดำเนินโครงการร่วมกับสถาบันการศึกษาในพื้นที่ เป็นกำลังสำคัญในการถ่ายทอดความรู้และฝึกทักษะต่างๆ โดยเฉพาะทักษะสมัยใหม่ด้านการใช้เทคโนโลยีในการเพิ่มผลผลิตและสร้างมูลค่าสินค้า ซึ่งคนในชุมชนส่วนใหญ่ยังไม่มีศักยภาพพอ ดังนั้นหากขาดกำลังคนส่วนนี้ อาจส่งผลกระทบต่อความต่อเนื่องและความยั่งยืนของการพัฒนาฟื้นฟูเศรษฐกิจของชุมชนดังข้อมูล

“ด้านการขาย อยากให้ทีมผู้จัดโครงการเป็นหลักให้ก่อน เพราะชาวบ้านทำเพจ ประชาสัมพันธ์ทางออนไลน์ไม่เป็น...อยากให้มีโครงการต่อเนื่อง สัก 2-3 ปี ช่วยให้เราขึ้นได้ก่อนแล้วค่อยๆ ถอยออก” (จนท.รัฐ รายที่ 1)

“เพจที่น้องเขาเปิดไว้ให้ ทำไว้ให้ ชุมชนอยากค่อยๆ

แต่หากน้องๆ เจ้าหน้าที่มีการย้ายหรือออกไป ก็จะไม่มีคนทำ เพราะในเรื่องการออกแบบผลิตภัณฑ์ คนรุ่นใหม่จะคิดได้ดีกว่า ส่วนชุมชนในฝ่ายผลิตถ้าไม่มีมือเดือรเข้ามาชัดเจน เขาก็ไม่กล้าทำ กลายเป็นว่าผลระยะยาว ถ้าไม่มีคนคอยกระตุ้น หรือคอยหาลูกค้าให้ โครงการนี้ก็จะจบไปเลย จะไม่มีอะไรเกิดขึ้น เหมือนมาแล้วผ่านไป” (จนท.รัฐ รายที่ 2)

“โครงการแบบนี้อยากให้มีส่วน ได้ช่วยคนในพื้นที่ในการจ้างงาน ทำให้เกิดผลระยะยาว ตำบลคอนทอง ถ้าเราไม่ลงไป ก็เป็นตำบลที่คนมองผ่าน ชาวบ้านเองก็ไม่ได้รู้เขาว่ามีทรัพยากรอะไรบ้าง วันนี้อาจจะยังไม่มีอะไรออกเงยวันหน้าต้องมี” (ผู้ดำเนินโครงการรายที่ 3)

“ความคาดหวังของตัวเองที่เป็นอาจารย์ผู้รับผิดชอบ ก็อยากจะให้มันเกิดความยั่งยืนต่อเนื่อง ก็เลยต้องไปปรึกษาอบต. ให้เขาเอาโครงการที่เราทำเข้าไปเป็น KPI ในโครงการของอบต. ด้วย” (ผู้ดำเนินโครงการรายที่ 3)

“ส่วนใหญ่ผมมีหน่วยงานราชการเจอแบบนี้เยอะมาก พอไปสอนเสร็จก็จบ ชาวบ้านก็เลยคิดว่าก็คงเหมือนเดิมไปสอนเสร็จแล้วก็จบ เพราะฉะนั้นจริงๆ แล้วคนที่สำคัญที่สุดก็คือผู้ถูกจ้างงาน ผู้ถูกจ้าง ก็คือเด็กๆ ทีมนี้สำคัญที่สุด ถ้าเทียบกับทุนอื่น โครงการ U2T มีจุดเด่นก็คือกลุ่มนี้แหละ แล้วมันเป็นกลุ่มในชุมชน ถ้าโครงการจะต่อยอดได้แค่ไหนคือคนกลุ่มนี้แหละ เพราะชาวบ้านเขาไม่เชื่อว่าเขาจะทำได้จริง เพราะมีโครงการของรัฐบาลที่ลงไปสอนแล้วจบมันเยอะมากเขาก็เลยคิดว่ามันจะเหมือนเดิม เพราะฉะนั้นคนที่จะทำให้ชาวบ้านรู้ว่าไม่เหมือนเดิมก็คือกลุ่มนี้แหละ ที่ทำให้เกิดความยั่งยืน” (ผู้ดำเนินโครงการรายที่ 1)

“หลักๆ ที่อยากให้มีก็คือการจ้างงานต่อเนื่องของเด็กๆ เพราะในความคิดของตัวเอง เด็กๆ สำคัญมากๆ เขาเป็นตัวเชื่อม พอรวมเด็กๆ หลายคน มีความสามารถหลากหลาย แล้วถ้าจะให้ดีเป็นทีมที่จบหลากหลาย เพื่อเสริมกันอันนี้จะดี บางคนทำวิดีโอเป็น บางคนทำแพคเกจเป็น พวกสต็อกเกอร์ ออกแบบ หรือสร้างเพจเป็น...แต่ถ้าโครงการนี้มา 1 ปีจบเขาก็ไป มันก็จบ ถ้าโครงการนี้ยังอยู่ แต่ต่อยอดหมายถึงว่าระยะต่อไปเราไม่ต้องไปพัฒนาสินค้าแล้ว แต่

เน้นการช่วยบริหารจัดการ เพื่อให้ชุมชนได้ทำเรื่องนั้นๆ ต่อแต่ขยายกิจการหรือรวมกลุ่มเป็นวิสาหกิจของคนในชุมชนขึ้น” (ผู้ดำเนินโครงการรายที่ 2)

“จริงๆถ้าเขาจ้างต่อเนื่องสัก 2 ปี น่าจะเห็นผลมากกว่านี้ ปีเดียวบางทีมันยาก มีความรู้สึกว่าเด็กกลุ่มนี้ใครสำคัญ อย่างอาจารย์ไม่สามารถไปลงพื้นที่ได้ทุกวัน แต่เป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำ แต่คนกลุ่มนี้เขาสามารถที่จะเชื่อมระหว่างเรากับคนในชุมชน...แล้วมันมีความพิเศษจากทุนอื่นก็คือตรงนี้แหละ เพราะทุนอื่นเขาไม่มี” (ผู้ดำเนินโครงการรายที่ 3)

การอภิปรายผล

ผลการถอดบทเรียนโครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ: มหาวิทยาลัยสู่ตำบลในพื้นที่ ตำบลคอนทอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่ดำเนินการโดยมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ร่วมกับผู้ปฏิบัติงาน มีการสำรวจทรัพยากรและจัดทำข้อมูลขนาดใหญ่ของชุมชน ร่วมค้นหาปัญหาและความต้องการในการพัฒนาร่วมกับชาวบ้านในพื้นที่มีการจัดทำโครงการเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคม ตามปัญหาและความต้องการของชุมชน จากผลการดำเนินโครงการทำให้เกิดผลลัพธ์สำคัญ 3 ส่วน คือ 1) เกิดการจ้างงานสำหรับบัณฑิตจบใหม่ ประชาชนที่ว่างงาน และนักศึกษา 2) มีการฟื้นฟูเศรษฐกิจ ที่ครอบคลุมตามปัญหาและความต้องการของชุมชน และ 3) สถาบันการศึกษาได้ทำหน้าที่เชื่อมประสานการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่ และมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน และจากการกำกับติดตามผลการดำเนินการ โดยคณะดำเนินโครงการของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พบว่า ผลการดำเนินการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ หรือ เป้าหมายของโครงการที่กำหนดโดยสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (Office of the Permanent Secretary, Ministry of Higher Education, Research and Innovation, 2020) ที่ว่าด้วยโครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบล

แบบบูรณาการ ตำบล 1 มหาวิทยาลัย คือ ชุมชนได้รับการฟื้นฟูเศรษฐกิจตามปัญหาและความต้องการของชุมชน มีการพัฒนาสัมมาชีพและสร้างอาชีพใหม่ให้แก่ชุมชน โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่มาพัฒนาต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ให้มีมูลค่าเพิ่ม และเป็นรายได้หมุนเวียนในชุมชน โดยสามารถสร้างเป็นจุดเด่นของชุมชนได้

ทั้งนี้ ปัจจัยที่ทำให้การดำเนินโครงการสำเร็จ ที่ทั้งผู้ดำเนินโครงการ ผู้ปฏิบัติงาน และชาวบ้านในชุมชน มีความเห็นสอดคล้องกันประกอบด้วยปัจจัยด้านงบประมาณหรือเงินทุนสนับสนุน ซึ่งถือเป็นปัจจัยเริ่มต้น เนื่องจากชุมชนคอนทองเป็นชุมชนที่มีรายได้จากการทำเกษตรกรรมในครัวเรือน ไม่มีแหล่งทุนสำรองในการสนับสนุนกิจกรรมที่นอกเหนือจากแผนงบประมาณรายปีที่กำหนดโดยองค์การบริหารส่วนตำบล ดังนั้นหากไม่มีเงินงบประมาณจากภาครัฐช่วยเหลือ ก็ไม่สามารถดำเนินโครงการได้ รวมทั้งปัจจัยด้านความรู้ ความสามารถของผู้ดำเนินโครงการ ซึ่งเป็นนักวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ที่มีการรวมกลุ่มของอาจารย์ที่มีความรู้และเชี่ยวชาญเฉพาะสาขา ทำให้สามารถดำเนินกิจกรรมในโครงการ ได้ครบวงจร โดยเฉพาะกิจกรรมที่เกี่ยวกับการสร้างผลิตภัณฑ์ชุมชน เช่น อาจารย์คณะวิทยาศาสตร์ สาขาเคมี ใช้ความเชี่ยวชาญในการวิเคราะห์องค์ประกอบที่นำมาใช้ในการสร้างจุดเด่นของผลิตภัณฑ์อาหาร ผลิตภัณฑ์ปุ๋ยมูลแพะ หรือ อาจารย์คณะวิทยาการจัดการ ใช้ความเชี่ยวชาญในด้านกลยุทธ์การตลาด ในการวิเคราะห์ วางแผนและออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อการจำหน่ายและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์เป็นต้น นอกจากนี้ศักยภาพของผู้ปฏิบัติงาน ที่ทั้งผู้ดำเนินโครงการ และเจ้าหน้าที่รัฐ มีความเห็นสอดคล้องกันว่าเป็นพื้นที่องสำคัญ ที่ทำให้การดำเนินโครงการสำเร็จไปด้วยดี ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มผู้ปฏิบัติงานซึ่งประกอบ บัณฑิตจบใหม่ ประชาชนและนักศึกษา ซึ่งมีทักษะด้านดิจิทัล และได้รับการพัฒนาศักยภาพด้านทักษะต่างๆที่ อว. กำหนด ที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 เช่น ทักษะด้านความร่วมมือการทำงานเป็นทีม ภาวะผู้นำความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม ทักษะการแก้ปัญหาในงาน ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ทักษะการสื่อสาร ทักษะด้านอาชีพ และการเรียนรู้ เป็นต้น

(Panich, 2011; Rotherham & Willingham, 2010; Wikipedia, 2020) รวมทั้ง เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงจากการทำงาน (Bruner, 1966 as cited in Mcleod, 2019) และการที่ผู้ถูกจ้างงานดำเนินโครงการภายใต้คำปรึกษาของผู้ดำเนินโครงการ ที่มีความรู้และทักษะเฉพาะสาขาที่คอยให้คำปรึกษา ทำให้เพิ่มสมรรถนะผู้ถูกจ้างงาน ส่งผลให้การดำเนินโครงการประสบความสำเร็จ

นอกจากนั้นปัจจัยความสำเร็จของโครงการยังเกิดจากความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น นายกองค์การบริหารส่วนตำบลและจังหวัด พัฒนาชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และแกนนำชุมชน ให้ความร่วมมือในการอำนวยความสะดวกต่างๆ ทำให้เกิดการประสานงานที่ดี มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูล ทำให้ชุมชนเข้าใจและให้ความร่วมมือในด้านต่างๆ ทำให้การดำเนินโครงการประสบความสำเร็จ และการมีแกนนำชุมชนที่เข้มแข็ง ทำให้เกิดการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน สอดคล้องกับการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนต้นแบบพื้นที่สุขภาวะ เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร พบว่า ภาวะผู้นำของผู้นำชุมชน และแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมของประชาชน มีผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชน (Imjongjairak, 2019) และสอดคล้องกับการศึกษาของ อัมพวัลย์ วิสวธีรานนท์ (Visavateeranon, 2017) ที่ศึกษาปัจจัยความสำเร็จในการพัฒนาหมู่บ้านในโครงการพัฒนาพื้นที่ราบเชิงเขา จ.สระแก้ว ตามพระราชดำริ พบว่าการสนับสนุนช่วยเหลือ จากหน่วยงานภาครัฐทั้งในด้านการสนับสนุนด้านงบประมาณและการจัดอบรมความรู้เพื่อการพัฒนาชุมชน ทำให้การดำเนินโครงการในชุมชนประสบความสำเร็จ นอกจากนั้นความสำเร็จของโครงการที่ลงสู่ชุมชน จะต้องมีการสื่อสารและการประสานงานที่ดีระหว่างผู้ดำเนินโครงการกับหน่วยงานในชุมชนและแกนนำของชุมชนในชุมชน และการส่งเสริมให้มีส่วนร่วมของคนในชุมชน (Ongcharoen, 2017) ซึ่งจากผลการศึกษาพบว่ากลุ่มประชาชนประเมินว่าการดำเนินโครงการ ยังไม่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนตำบลคอนทองทั้งหมด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการประชาสัมพันธ์กิจกรรมโครงการที่เป็นการดำเนินโครงการในระยะแรกๆ อาจยัง

ไม่ทั่วถึงทุกพื้นที่ หรือบางชุมชนที่ได้รับข้อมูลการประชาสัมพันธ์แล้ว ผู้นำชุมชนตลอดจนชาวบ้านในชุมชนอาจยังไม่มีความพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรมโครงการ ดังนั้น เพื่อให้ชุมชนตำบลคอนทอง เกิดความเข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองได้ และเป็นไปตามแนวคิดการพัฒนาเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรอันเนื่องมาจากพระราชดำริของสมเด็จพระบรมราชชนก (Chaipattana Foundation, 2022) ผู้ดำเนินโครงการและผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ภาครัฐควรมีนโยบายให้มีการดำเนินกิจกรรมโครงการต่อยอด โดยการนำข้อมูลขนาดใหญ่ของชุมชน ที่ได้จากการสำรวจ มาใช้ประโยชน์ เพื่อพัฒนาชุมชนตามสภาพความเป็นจริงที่อาจแตกต่างกัน นอกจากนี้ ควรมีกลยุทธ์ในการส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็งลดการพึ่งพาภาครัฐ เพื่อให้การดำเนินการแก้ปัญหาเศรษฐกิจในชุมชน มีความต่อเนื่องและยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะจากการถอดบทเรียน

1. ข้อเสนอแนะในการจัดโครงการ

1.1 เป็นข้อมูลสะท้อนกลับ ในพัฒนา ปรับปรุงการดำเนินการโครงการในระยะต่อไปให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.2 ควรมีการจัดเวทีเพื่อแลกเปลี่ยนเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับประสบการณ์ และ ค้นหาแนวปฏิบัติที่ดีระหว่างผู้ดำเนินโครงการในชุมชนอื่น จนปรากฏเป็นความรู้ที่เด่นชัด สามารถเก็บเป็นฐานข้อมูลและนำไปใช้ในการพัฒนาปรับปรุงการดำเนินโครงการอื่นๆต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ควรมีนโยบายและจัดทำแผนพัฒนาชุมชนร่วมกันระหว่างภาคีเครือข่าย ทั้งในส่วนสถาบันการศึกษาในพื้นที่ และหน่วยงานในชุมชน เพื่อให้มีทิศทางที่ชัดเจนและมีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน เพื่อลดการพึ่งพาจากภาครัฐ

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัย ควรศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้เกิดรูปแบบการดำเนินการที่ดี (Best practice) ในการดำเนินการ โครงการเพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- Chaipattana Foundation. (2022). *The concept of development for self-reliance of farmers due to the Royal Initiative*. Retrieved 20 November 2022, from <https://www.chaipat.or.th/concept-and-theory-development/to-develop-self-reliance-of-farmers.html>.
- Imjongjairak, A. (2019). *Factors affecting the success of health space community development model: A case of Phasi Charoen district, Bangkok Metropolitan Administration* (Master of arts thesis, Social development administration). Graduate School National Institute of Development Administration, Bangkok, Thailand.
- Meleod, S. (2019). *Bruner-learning theory in education*. Retrieved 10 December 2022, from <https://www.simplypsychology.org/bruner.html>.
- Office of the Permanent Secretary, Ministry of Higher Education, Research and Innovation. (2020). *Operation guidelines: Integrated sub-district economic and social upgrading project 1 sub-district 1 university* (University to district, created the indissoluble country). Retrieved 13 October 2022, from <https://www.mhesi.go.th/index.php/flagship-project/2690-u2tambon.html>.
- Ongcharoen, P. (2017). *Lesson learned: Government project management*. Bangkok: Together Educator Company Limited.
- Panich, W. (2006). *Knowledge management, practitioners* (3rd ed.). Bangkok: Tathata Publication Co., Ltd
- Panich, W. (2011). *Ways of creating learning for students in the 21st century*. Bangkok: Tathata Publication Co., Ltd.
- Rotherham, A. J. & Willingham, D. T. (2010). “21st Century” skill: Not new, but a worthy challenge. *American Educator*, 34(1), 17-20.
- Visavateeranon, A. (2017). The lesson-learnt from development of village in the mountainous plain development project of Sakaeo – Prachin Buri under royal initiative. *Srinakharinwirot Journal of Research and Development (Humanities and Social Sciences)*, 9(18), 241-257.
- Wikipedia. (2020). *21st century skills*. Retrieved 6 January 2023, from https://en.wikipedia.org/wiki/21st_century_skills.

